

Informatīvais ziņojums
“Par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē 2025. gadā”

Saturs

Ievads.....	3
1. Tiesiskais regulējums un politiskās plānošanas dokumenti.....	4
2. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā.....	5
2.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem	9
2.2. Pārskats par Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem.....	21
2.3. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem	24
3. Kopsavilkums	28

Ievads

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) ir sagatavojusi informatīvo ziņojumu “Par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē 2025. gadā” (turpmāk - informatīvais ziņojums). Informatīvais ziņojums sagatavots, pamatojoties uz Ministru kabineta (turpmāk - MK) 2017. gada 20. jūnija noteikumu Nr. 353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība” (turpmāk - MK noteikumi Nr. 353) 14.5. apakšpunktu, kas uzdod VARAM nodrošināt zaļā iepirkuma īstenošanas gadskārtēju novērtējumu:

- (14.5.1.) nosakot zaļā iepirkuma īpatsvaru finansiālā izteiksmē kopējā publisko iepirkumu apjomā;
- (14.5.2.) apkopojot datus par zaļajā iepirkumā iegādātajām preču un pakalpojumu grupām atsevišķi valsts tiešās pārvaldes iestādēm un pašvaldībām;
- (14.5.3.) reizi gadā līdz 1. maijam sagatavojot un iesniedzot Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē.

Informatīvajā ziņojumā sniegta informācija, apkopojot Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk - IUB) un Valsts digitālās attīstības aģentūras (turpmāk - VDAA), kas pārvalda Elektroniskās iepirkumu sistēmas preču un pakalpojumu katalogus (turpmāk - EIS), sniegtos datus par veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, kuros izmanto vides kritērijus - zaļais publiskais iepirkums (turpmāk - ZPI). Informatīvajā ziņojumā sniegto informāciju ilustrē 16 attēli un 16 tabulas.

Informatīvajā ziņojumā tiek identificētas tās preču, pakalpojumu un būvdarbu grupas, kas atstāj visbūtiskāko ietekmi uz ZPI īpatsvara izmaiņām. Papildus tiek vērtēts ZPI īpatsvars MK noteikumu Nr. 353 pielikumos noteiktajās preču un pakalpojumu grupās, lai nodrošinātu atbilstošāku īpatsvara izmaiņu raksturojumu un attīstības tendenču prognozējamību. Informatīvajā ziņojumā tematiskajās sadaļās ir apkopota informācija un veikta datu analīze, kas detalizētāk raksturo ZPI īpatsvara izmaiņu tendences.

NB: Pēc IUB sniegtiem datiem, kopējais būvdarbu iepirkumu apjoms finanšu izteiksmē 2025. gadā bijis 2,7 miljardi euro (2 718 676 992 euro). Taču, 1,765 miljardi euro (1 765 049 110 euro) no tiem ir AS “RB Rail” veiktais, ar dzelzceļa līnijas Rail Baltica celtniecību saistīts iepirkums. Ņemot vērā gan šī iepirkuma vienreizējo, unikālo dabu, gan lielo finansiālo ietilpību, kas radītu būtisku ietekmi uz kopējo iepirkumu datu analītiku, šī summa tika izslēgta no ziņojumā analizēto datu apjoma. Visi būvdarbu iepirkumu datu atspoģuļojumi turpmāk ziņojumā norādīti bez iepirkuma, kas saistīts ar dzelzceļa līnijas Rail Baltica celtniecību.

1. Tiesiskais regulējums un politiskās plānošanas dokumenti

Eiropas Savienībā īsteno politiku publisko iepirkumu jomā, pastāvīgi pilnveidojot tiesisko ietvaru publisko iepirkumu jomā un paredzot tajā vides aizsardzības un energoefektivitātes prasības. Informatīvā ziņojuma sagatavošanas brīdī aktuālās direktīvas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra direktīva Nr. 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra direktīva Nr. 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK.

Uz minēto direktīvu pamata ir izstrādāts un pastāvīgi tiek aktualizēts publisko iepirkumu regulējums Latvijā, t.sk.:

- Publisko iepirkumu likums (turpmāk – PIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. martā;
- Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums (turpmāk – SPSIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. aprīlī;
- Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums (turpmāk – ADJIL), kas stājās spēkā 2011. gada 16. novembrī;
- PIL un SPSIL noteiktā deleģējuma ietvaros izstrādātie MK noteikumi Nr. 353 stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā (ar grozījumiem MK 2020. gada 8. septembra noteikumu Nr. 568 redakcijā, kas stājās spēkā 2021. gada 12. septembrī un grozījumiem MK 2023. gada 4. jūlija noteikumu Nr. 369 redakcijā, kas stājās spēkā 2023. gada 1. augustā).

ZPI nostādnes iekļautas Latvijas Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021. - 2030. gadam.

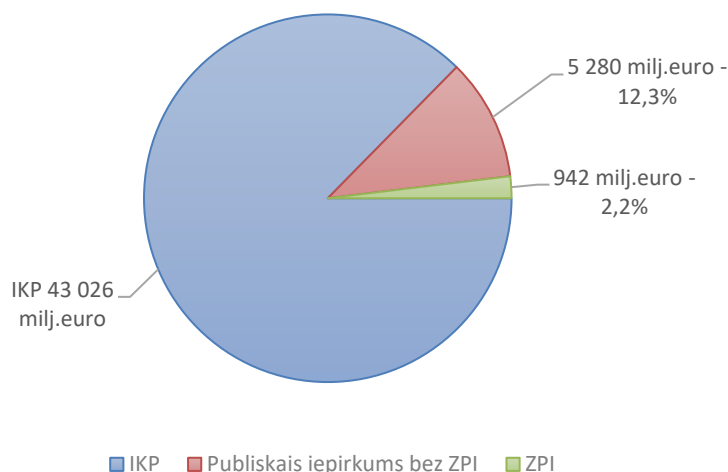
ZPI kā prioritārs pasākums Nr. 27.5. ietverts Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta rīcības plānā.

2. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā

Latvijas iekšzemes kopprodukts 2025. gadā bija 43 026 miljoni *euro* (Centrālās statistikas pārvaldes dati – 43 026 190 tūkst. *euro*). Līdzekļu apjoms, kas pielīdzināms 14,5% (2024. gadā – 13,6%) no IKP, izlietots pielietojot publisko iepirkumu. Publisko iepirkumu apjoms ar ZPI prasībām veido 2,2% no IKP. Skatīt 1. attēlu.

1. attēls

IKP, publiskais iepirkums un ZPI 2025. gadā

Avots: CSP; IUB; VDAA dati

Informatīvā ziņojuma sagatavošanā nozīmīgākie dati ir par PIL ietvaros veiktajiem iepirkumiem, jo šie iepirkumi veido lielāko daļu no iepirkumiem, t.sk. arī iepirkumus, kuros tiek piemēroti ZPI principi. Dati par 2025. gadā veiktajiem iepirkumiem PIL, SPSIL, EIS ietvarā atainoti 1. tabulā. (Šeit un turpmāk ziņojumā termins “iepirkumu skaits” lietots vienkāršojot un vispārinot terminus “iepirkumu rezultātu publikāciju skaits” vai “paziņojumu par iepirkumu rezultātiem skaits”.)

1. tabula

PIL (t.sk. EIS), SPSIL un ADJIL iepirkumi 2025. gadā

	Kopējais iepirkumu skaits	ZPI iepirkumu skaits	Kopējā līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)	Kopējā ZPI līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)
PIL	11 184	1 064	5 191	896
(t.sk. EIS)	*	*	(196)	(47)
SPSIL	257	27	568	46
ADJIL	80	0	462	0
Kopā	11 521	1 091	6 221	942

* dati nav kontekstā salīdzināmi

Avots: IUB un VDAA dati

Lai gan EIS gūst arvien plašāku pielietojumu iepirkumos, un 2025. gadā EIS iegādāto preču un pakalpojumu apjoms pieaudzis par 29 milj. *euro* (2024. gadā - 167 milj. *euro*), tomēr EIS izmantošana, salīdzinot ar kopējo iepirkumu līgumcenas apjomu, proporcionāli vēl joprojām ir ļoti neliela (3,2%) un rādītāja procentuālā attiecība pret kopējo iepirkumu apjomu salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem nav būtiski mainījusies. Arī SPSIL ietvaros veiktās iegādes 2025. gadā finanšu īpatsvarā ir vidēji nemainīgā līmenī - 9,1% (2023. gadā – 9,9%; 2024. gadā 11,7%) kopējā iepirkumu apjomā. ADJIL īpatsvars 2025. gadā bijis 7,4% (2024. gadā – 4,7%) kopējā iepirkumu apjomā, kas parāda lēnu izaugsmes tendenci.

Salīdzinošie rādītāji parādīti 2. tabulā un 2. attēlā.

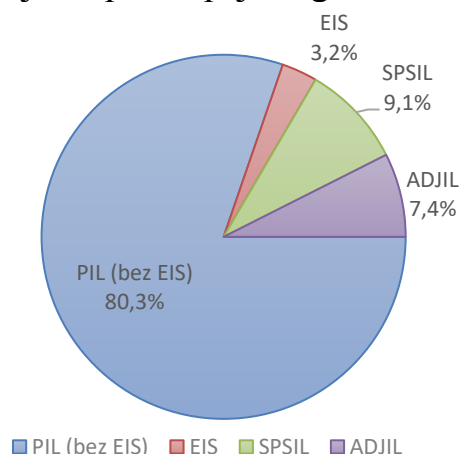
2. tabula

PIL, EIS, SPSIL un ADJIL iepirkumu kopējās līgumcenas
un īpatsvars 2016. – 2025. gadā

Gads	PIL (bez EIS)		EIS*		SPSIL		ADJIL	
	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%
2016.	1 823	72,0	53	2,1	655	25,9	-	-
2017.	2 241	88,4	57	2,3	238	9,4	-	-
2018.	2 900	85,1	77	2,3	431	12,7	-	-
2019.	2 889	80,8	98	2,7	590	16,5	-	-
2020.	2 820	87,9	106	3,3	284	8,8	-	-
2021.	3 902	89,4	132	3,0	332	7,6	-	-
2022.	3 748	82,0	135	3,0	685	15,0	-	-
2023.	5 246	84,9	157	2,5	611	9,9	164	2,6
2024.	4 390	80,5	167	3,1	640	11,7	254	4,7
2025.	4 995	80,3	196	3,2	569	9,1	462	7,4

* procedūra veikta atbilstoši PIL

Avots: IUB un VDAA dati

Iepirkumu sadalījums pēc kopējās līgumcenas 2025. gadā

Avots: IUB un VDAA dati

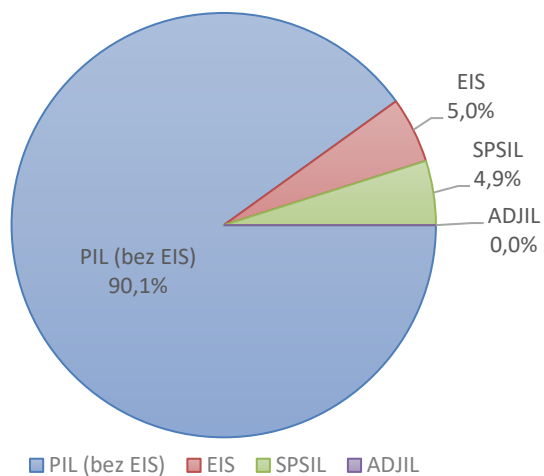
Absolūtos skaitļos ZPI iepirkumi PIL un EIS ietvarā pret iepriekšējiem gadiem ir pieauguši, bet SPSIL apjoms sarucis. Proporcionālais sadalījums starp PIL un EIS iegādēm ir saglabājies līdzvērtīgs iepriekšējam gadam. SPISL īpatsvars 2024. gadā sasniedza netipisku rādītāju – 23,7%, bet 2025. gadā atgriezies ierastā vērtību diapazonā (ap 9%). ADJIL ietvarā ZPI nav veikti. Salīdzinošie rādītāji parādīti 3. tabulā un 3. attēlā.

PIL, EIS un SPSIL iepirkumu ZPI līgumcenas
un īpatsvars 2016. – 2025. gadā

Gads	PIL (bez EIS)		EIS*		SPSIL	
	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%	milj. <i>euro</i> (bez PVN)	%
2016.	228	62,6	5	1,3	131	36,0
2017.	262	94,8	10	3,5	5	1,7
2018.	528	81,1	16	2,5	107	16,4
2019.	496	85,5	19	3,3	65	11,2
2020.	833	96,0	17	2,0	17	2,0
2021.	1 120	95,9	28	2,4	21	1,8
2022.	1 250	91,6	34	2,5	80	5,9
2023.	813	87,7	35	3,8	79	8,5
2024.	377	72,2	21	4,1	124	23,7
2025.	848	90,1	47	5,0	46	4,9

* procedūra veikta atbilstoši PIL

Avots: IUB un VDAA dati

Iepirkumu sadalījums pēc ZPI līgumcenas 2025. gadā

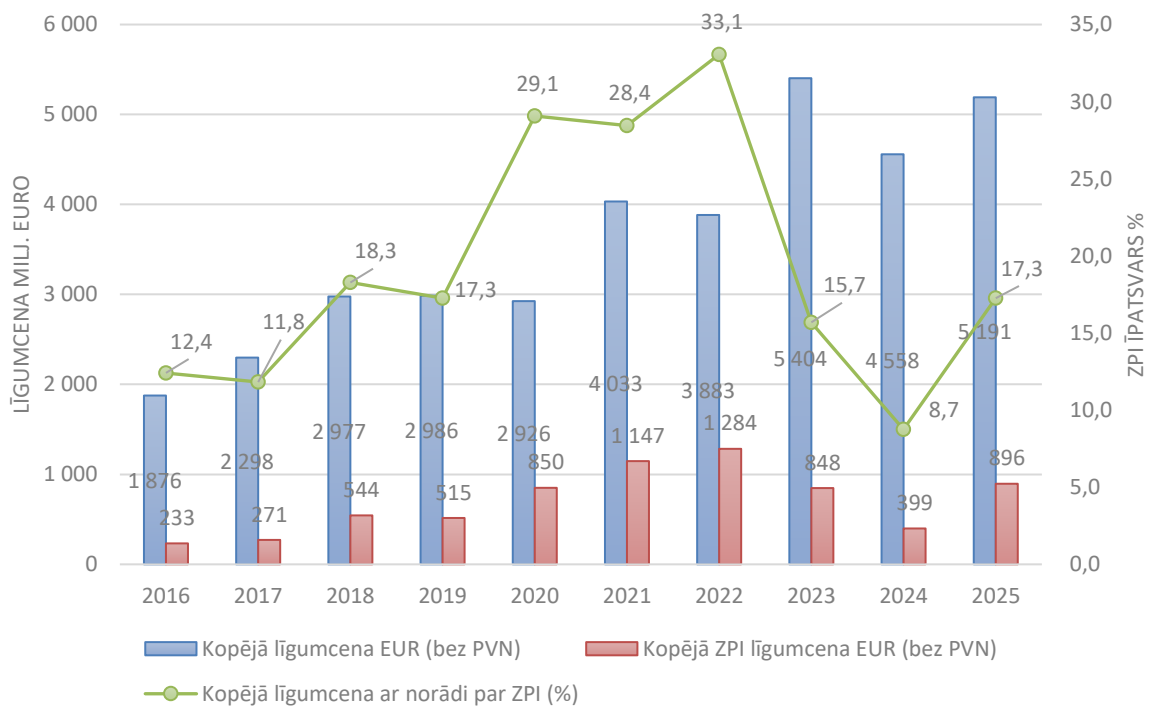
Avots: IUB un VDAA dati

2.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Aplūkojot datus laika posmā no MK noteikumu Nr. 353 stāšanās spēkā (2017. gada 1. jūlijs), var secināt, ka MK noteikumi Nr. 353 kopā ar citiem ZPI veicinošiem faktoriem, veicinājuši rādītāju pieaugumu, lai gan ar svārstībām, līdz 2022. gadam. Pēc 2022. gada, kad ZPI sasniedza rekordapjomu PIL kopējā līgumcenu apjomā gan finanšu, gan procentu izteiksmē, 2023. gadā tika piedzīvots samazinājums līdz 15,7%, bet 2024. gadā līdz visu laiku zemākajam līmenim 8,7%. 2025. gadā ZPI īpatsvara izmaiņa atguvusi pozitīvu tendenci, sasniedzot 17,3% finanšu izteiksmē. 2024. gadā ZPI procedūru skaits bija rekordzems - 6,1%, bet 2025. gadā atguvis pozitīvu izaugsmi, sasniedzot 9,5% no kopējā iepirkumu skaita. ZPI īpatsvara un iepirkumu skaita attīstības dinamika PIL ietvarā parādīta 4. un 5. attēlā.

4. attēls

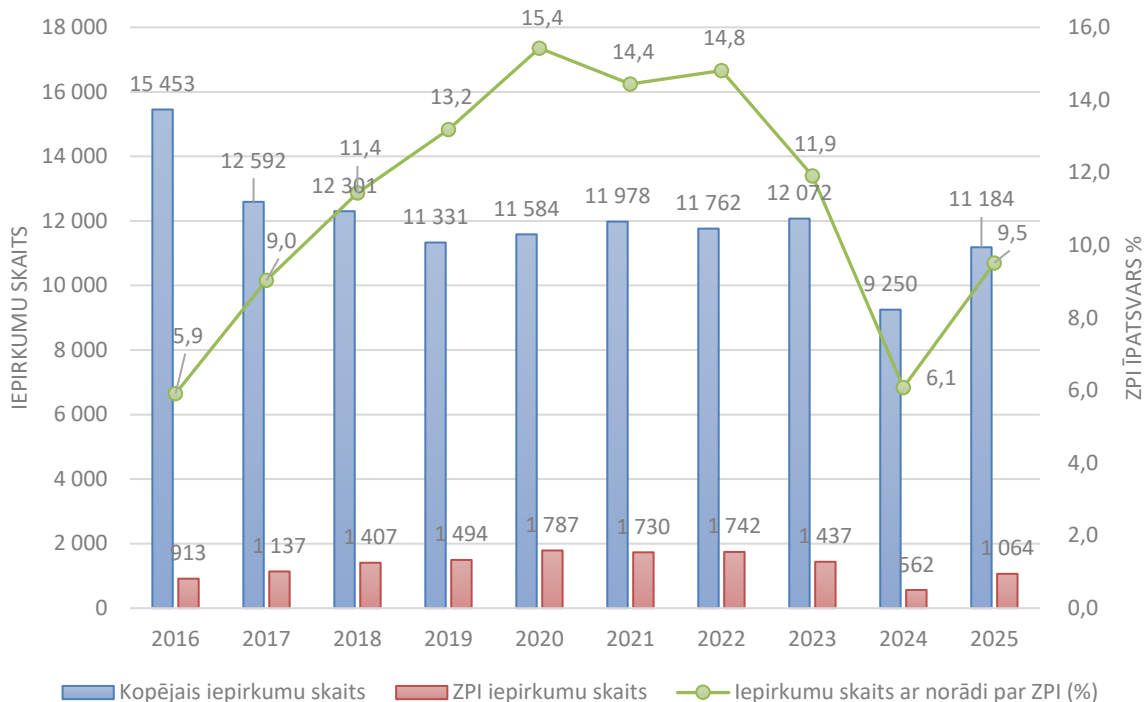
ZPI līgumcenu dinamika salīdzinājumā ar kopējo līgumcenu dinamiku PIL ietvarā 2016. – 2025. gadā (milj. euro un %)

Avots: IUB dati

5. attēls

ZPI skaita dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu skaita dinamiku PIL ietvarā 2016. – 2025. gadā (skaits un %)

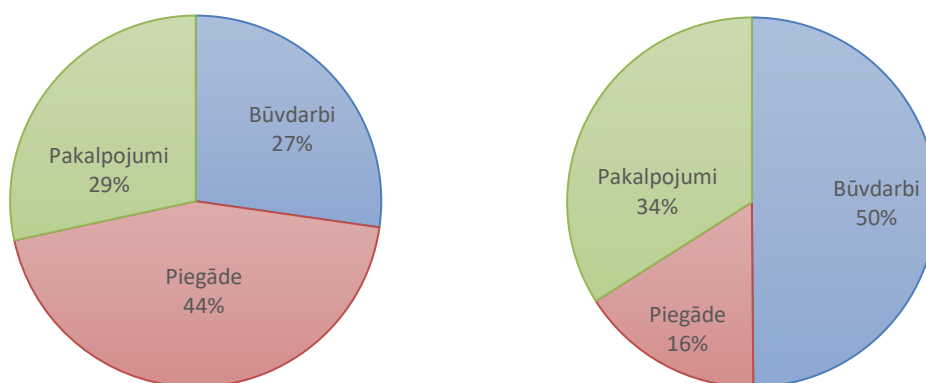

Avots: IUB dati

Izvērtējot ZPI finansiālo īpatsvaru pēc iepirkumu veida (preces, pakalpojumi, būvdarbi), iepirkumos, kas veikti PIL ietvarā, konstatējams, ka lielāko īpatsvaru ZPI iepirkumu skaita – 44% - veido piegādes, bet pēc līgumcenas būvdarbi – 50%. Skatīt 6. attēlu.

6. attēls

ZPI sadalījums (%) pa iepirkumu veidiem 2025. gadā
pēc iepirkumu skaita pēc kopējās līgumcenas

Avots: IUB dati

Dalījumā pēc iepirkumu veida īpatsvars saglabājies svārstīgs, bez noturīgas tendences. Būvniecība vēl aizvien ir iepirkumu veids ar augstāko īpatsvaru, ZPI īpatsvars tajā bija 44,8% no visiem iepirkumiem PIL ietvarā. Iepirkumu, t.sk. arī ZPI salīdzinošais sadalījums pēc iepirkumu veida ir apskatāms 4. tabulā, 7. attēlā.

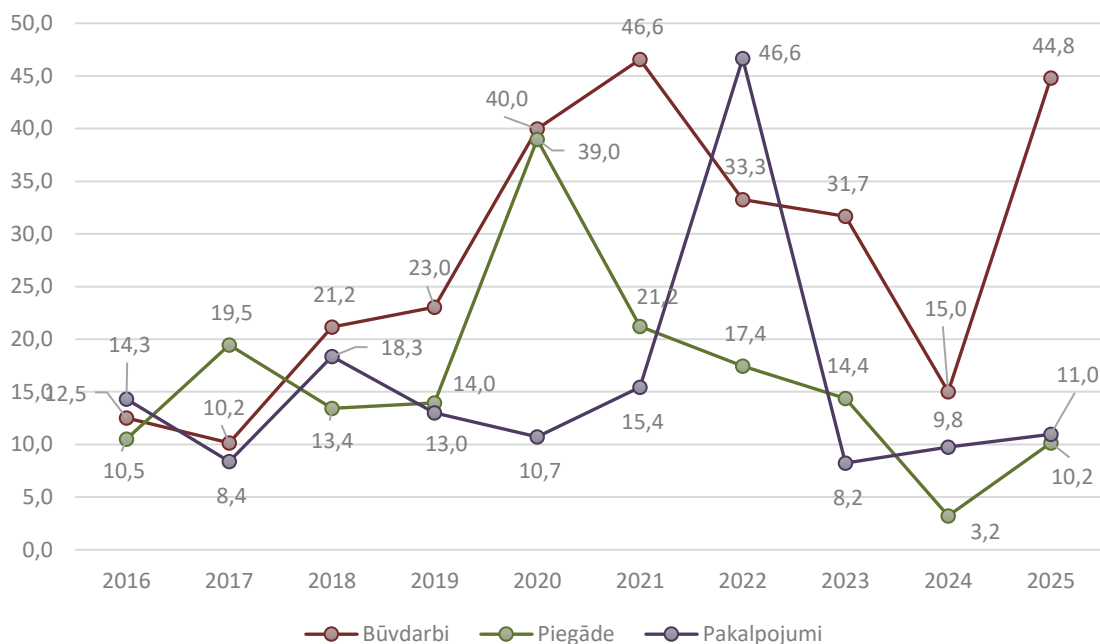
4. tabula

PIL ietvaros veiktās iegādes pēc iepirkumu veida
2016. – 2025. gadā

Gads	Kopējā līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016.	713	600	563	1 876
2017.	797	584	918	2 298
2018.	1 106	680	1 191	2 977
2019.	1 182	871	933	2 986
2020.	1 033	830	1 062	2 926
2021.	1 511	944	1 578	4 033
2022.	1 183	1 264	1 436	3 883
2023.	1 429	1 106	2 869	5 404
2024.	1 072	1 569	1 917	4 558
2025.	997	1 422	2 772	5 191
Gads	ZPI kopējā līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016.	89	63	81	233
2017.	81	113	77	271
2018.	234	91	218	544
2019.	273	122	121	515
2020.	413	324	114	850
2021.	704	200	244	1 147
2022.	393	220	670	1 284
2023.	453	159	236	848
2024.	161	51	187	399
2025.	447	144	304	896
Gads	ZPI īpatsvars (%) pēc kopējās līgumcenas			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Vidēji
2016.	12,5	10,5	14,3	12,4
2017.	10,2	19,5	8,4	11,8
2018.	21,2	13,4	18,3	18,3
2019.	23,0	14,0	13,0	17,3
2020.	40,0	39,0	10,7	29,1
2021.	46,6	21,2	15,4	28,4
2022.	33,3	17,4	46,6	33,1
2023.	31,7	14,4	8,2	15,7
2024.	15,0	3,2	9,8	8,7
2025.	44,8	10,2	11,0	17,3

Avots: IUB dati

ZPI īpatsvars pret kopējo iepirkumu apjomu finansiālā izteiksmē
pēc iepirkuma veida PIL ietvarā 2016. – 2025. gadā

Avots: IUB dati

Analizējot iepirkumu veidu dinamiku pa MK noteikumu Nr. 353 regulētajām grupām, var secināt, ka 2025. gadā ZPI rādītāji PIL ietvarā pieauguši gan būvdarbiem, gan piegādēm, gan pakalpojumiem. Apskatot atsevišķas iepirkumu grupas, visās grupās, izņemot transportu un elektroenerģiju, redzams pieaugums gan finanšu (skatīt 5. tabulu), gan procentuālajā izteiksmē.

5. tabula

ZPI līgumcenas pa preču un pakalpojumu grupām PIL ietvarā 2016. – 2025. gadā

Preču un pakalpojumu grupas	ZPI kopējā līgumcena`									
	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Biroja papīrs un drukas iekārtas (biroja tehnika)	6 278	12 067 911	259 071	211 302	5 677 694	28 614 507	11 317 655	20 888 735	218 954	9 860 183
Dator tehnika un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) infrastruktūra	69 173	24 856 284	3 443 217	2 999 257	47 666 590	13 972 818	37 230 367	5 041 647	1 997 224	3 536 116
Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	81 121 991	52 798 374	116 647 198	125 918 677	114 100 242	116 492 639	199 461 863	209 679 823	115 706 941	256 016 879
Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	1 990 972	3 885 113	11 532 414	18 829 771	22 771 359	17 512 708	34 593 129	28 960 921	3 099 759	12 708 027
Iekārtu apgaismojums	26 391	36 690	138 715	28 492	1 260 133	186 196	991 068	320 385	303 930	910 721
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	10 151	125 986	1 210 042	1 277 250	250 807	2 287 660	1 556 692	1 807 133	2 917 979	3 647 802
Būvdarbi *									161 071 293	446 754 934
Transports *									27 670 112	19 755 114
Kopā ZPI obligātās grupas	83 224 956	93 770 358	133 230 657	149 264 749	191 726 825	179 066 528	285 150 774	266 698 644	312 986 192	753 189 776
Būvdarbi *	95 934 241	80 908 286	234 055 174	272 546 091	412 794 809	703 526 251	393 468 955	452 554 208	-	-
Dārzkopības produkti un pakalpojumi	623 146	957 555	1 104 537	1 251 483	191 240	0	30 006	697 728	0	49 296
Elektroenerģija	1 100 000	412 974	3 428 610	309 424	10 608 505	1 394 954	181 391	313 555	1 540 000	1 219 999
Mēbeles	18 819	103 924	785 964	545 971	989 970	4 590 623	716 948	307 118	343 275	1 804 299
Tekstilpreces	0	0	0	0	0	0	0	52 516	0	7 713 030
Transports *	16 361 719	50 235 717	30 399 959	17 617 278	29 315 178	45 670 604	104 386 257	45 259 371	-	-
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas	69 173	16 131	97 958	365 707	219 524	351 944	102 658	627 942	1 396 585	9 621 505

Inženiertehniskā projektēšana	10 387 049	545 233	427 536	412 336	55 849	241 763	4 762 487	3 893 169	753 360	1 016 116
Mežsaimniecība	5 249 539	16 945 094	18 261 649	6 024 758	24 990 159	14 463 109	46 713 842	35 550 291	0	0
Kopā ZPI brīvprātīgās grupas	129 743 686	150 124 914	288 561 387	299 073 048	479 165 234	770 239 248	550 362 544	539 255 898	4 033 221	21 424 245
KOPĀ	212 968 642	243 895 272	421 792 044	448 337 797	670 892 059	949 305 776	835 513 318	805 954 542	317 019 413	774 614 021

*Ar MK noteikumu Nr. 353 grozījumiem, kas stājās spēkā 01.08.2023., ZPI regulējums būvdarbu un transporta iepirkumiem noteikts kā obligāts

Avots: IUB dati

PIL iepirkumu skaits un līgumcenas
pa preču un pakalpojumu grupām 2025. gadā

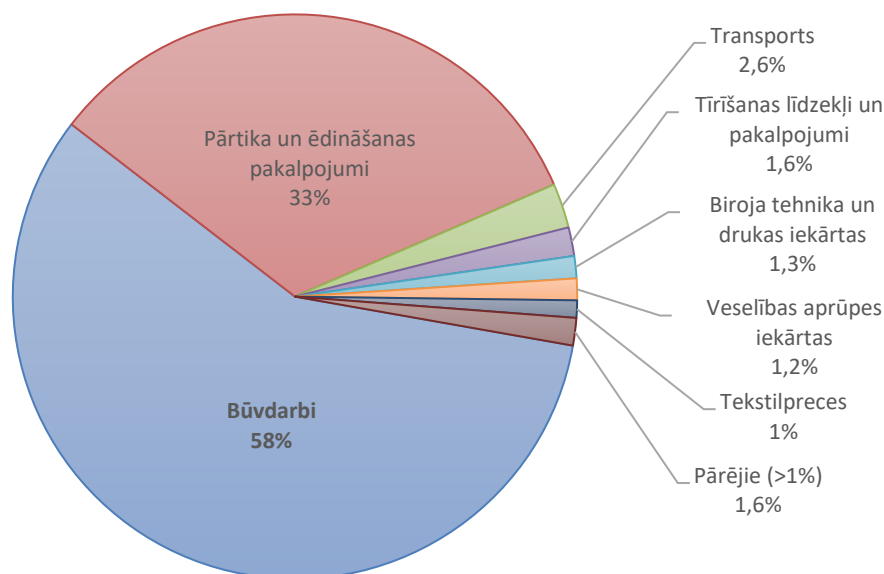
Preču un pakalpojumu grupas	Iepirkumu skaits			Kopējā līgumcena (EUR bez PVN)		
	kopā	t.sk. ZPI	%	kopā	t.sk. ZPI	%
Biroja papīrs un drukas iekārtas (biroja tehnika)	66	12	20,0	18 052 273	9 860 183	54,6
Datortehnika un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) infrastruktūra	103	37	35,9	72 114 024	3 536 116	4,9
Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	264	148	56,1	323 818 914	256 016 879	79,1
Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	240	81	33,8	42 624 403	12 708 027	29,8
Iekštelpu apgaismojums	35	5	14,3	2 045 416	910 721	44,5
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	22	7	31,8	5 590 721	3 647 802	65,2
Būvdarbi	1 879	290	15,0	996 953 098	446 754 934	44,8
Transports	188	115	61,2	36 669 578	19 755 114	53,9
Kopā ZPI obligātās grupas	2 797	695	24,8	1 497 868 427	753 189 776	50,3
Dārzkopības produkti un pakalpojumi	127	2	1,6	14 909 008	49 296	0,3
Elektroenerģija	63	3	4,8	120 279 128	1 219 999	1,0
Mēbeles	205	12	5,9	10 719 060	1 804 299	16,8
Notekūdeņu infrastruktūra	8	0	0,0	1 256 778	0	0,0
Tekstilpreces	57	3	5,3	12 410 080	7 713 030	62,2
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas	426	33	7,7	81 938 456	9 621 505	11,7
Inženiertehniskā projektēšana	102	18	17,6	8 286 545	1 016 116	12,3
Mežsaimniecība	41	0	0,0	78 593 636	0	0,0
Kopā ZPI brīvprātīgās grupas	1 029	71	6,9	328 392 691	21 424 245	6,5
KOPĀ	3 826	766	20,0	1 826 261 118	774 614 021	42,4

Avots: IUB dati

Relatīvi augstais rādītājs tekstilpreču grupā – 62,2% – ir netipiska vērtība, jo iepriekšējos gados ZPI īpatsvars šajā iepirkumu grupā ir bijis tuvu nullei. Šīs grupas rādītāju dinamika jāvērtē turpmākajos atskaites periodos.

8. attēlā ir ilustrēts ZPI īpatsvars tām preču un pakalpojumu kategorijām, kurās 2025. gadā iepirkumi veikti ievērojot ZPI principus, parādot atbilstošo preču, pakalpojumu un būvdarbu grupu ZPI īpatsvaru no kopējiem ZPI iepirkumiem. Salīdzinot šo informāciju ar iepriekšējo gadu datiem, ar svārstīgu īpatsvaru, bet nemainīgs līderis ir būvdarbu iepirkumi – 58% (2024. gadā – 51%). Pārtikas un ēdināšanas pakalpojumu īpatsvars sarucis no 37% 2024. gadā līdz 33% 2025. gadā (skatīt 8. attēlu).

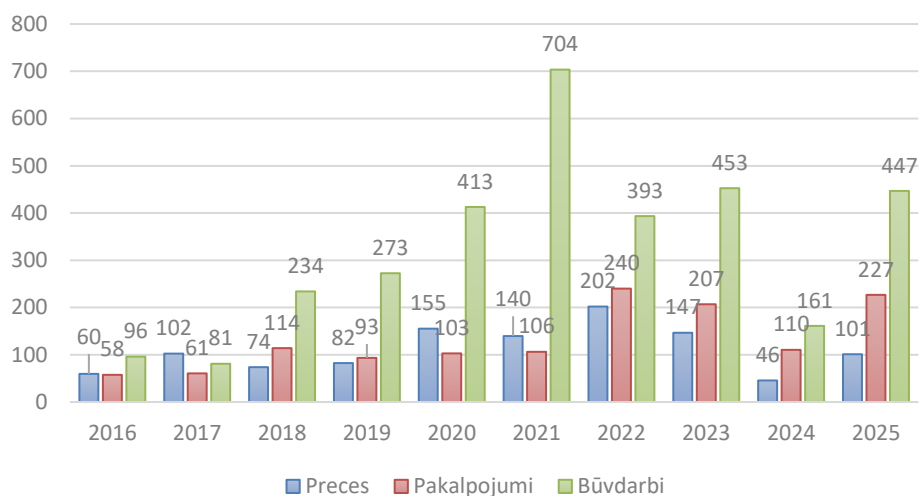
ZPI līgumcenu īpatsvars kopējā ZPI apjomā 2025. gadā

Avots: IUB dati

Papildus, 9. un 10. attēlos vizualizēta informācija par ZPI piemērošanu MK noteikumu Nr. 353 ietvarā, dalījumā pa iepirkumu veidiem un pēc piederības MK noteikumu Nr. 353 pielikumiem (1. pielikums – obligāti piemērojami; 2. pielikums – brīvprātīgi piemērojami).

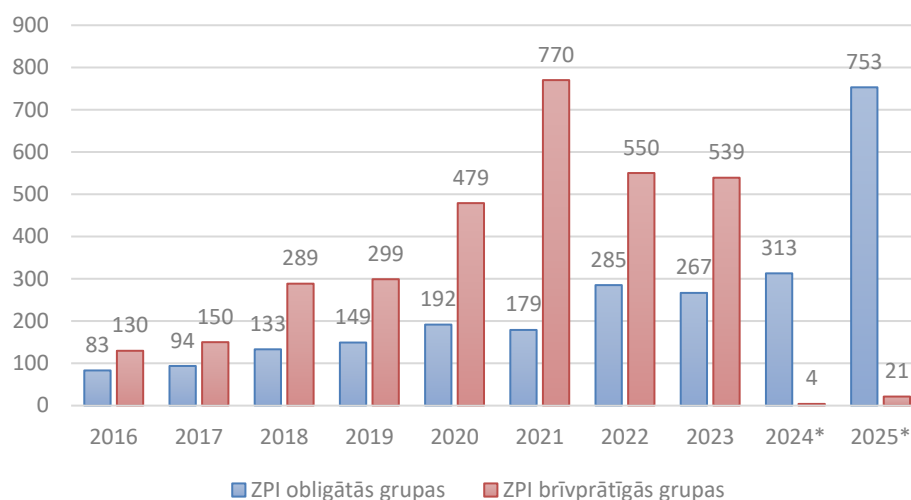
ZPI dinamika preču, pakalpojumu un būvdarbu grupām 2016. – 2025. gadā (milj. euro bez PVN)

Avots: IUB dati

MK noteikumu Nr. 353 obligāto un brīvprātīgi piemērojamo grupu ZPI dinamika

2016. – 2025. gadā (milj. *euro* bez PVN)

*Ar MK noteikumu Nr. 353 grozījumiem, kas stājas spēkā 01.08.2023., ZPI regulējums būvdarbu un transporta iepirkumiem noteikts kā obligāts

Avots: IUB dati

Skatot ZPI piemērošanas progresu no piegādātāju puses, nav iespējams precīzi izvērtēt tos piegādātājus, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos (tai skaitā ar ZPI principiem). Paziņojumos par iepirkumu rezultātiem, kur uzvarētājs ir personu apvienība, tiek norādīti visi apvienības dalībnieki, bet ir zināma tikai iepirkuma kopējā līgumsumma. Līdz ar to dati par uzņēmumiem, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos, ir neprecīzi, jo katram apvienības dalībniekam tiek atlasīta šī iepirkuma kopējā līgumsumma. Tā pat vispārīgās vienošanās gadījumā pretendents kā uzvarētājs tiek norādīts pie visa kopējā iepirkuma apjoma, bet faktiski pasūtījums līguma ietvaros nav garantēts pilnā līguma apjomā un faktiskā izpilde var būtiski atšķirties no līgumsummas.

Izvērtējot uzņēmumus pēc iepirkumu daļu skaita, var redzēt, ka pēc iepirkumu daļu skaita nozīmīgākie uzņēmumi ir pārtikas produktu izplatītāji. To parāda 7. tabula.

7. tabula

"TOP 10" uzņēmumi, kas uzvarējuši pēc iepirkumu daļu skaita
2025. gadā (iepirkumi ar ZPI principiem)

Uzvarējušā uzņēmuma nosaukums	Iepirkumu daļu skaits 2025. gadā	Uzņēmums bijis arī 2024. g. "TOP 10" un iepirkumu daļu skaits
SIA "LANEKSS"	163	52
SIA "Sanitex"	97	47

SIA "LAKI FRUIT"	86	67
SIA "CNC"	43	
SIA "Kurzemes Gaļsaimnieks"	41	
SIA "MARIJAS CENTRS"	40	34
SIA "VALKS"	37	16
SIA "GREEN LINE SERVICES"	36	
SIA "RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS"	33	28
SIA "Baltic Restaurants Latvia"	32	16

Avots: IUB dati

Izskatot valsts institūciju iepirkumu struktūru pēc iepirkumu skaita un līgumcēnām, būtisku iepirkumu daļu sastāda būvniecības darbi, galvenokārt valsts lielo kapitālsabiedrību un valsts nodrošinājuma institūciju iepirkumi. Lielāko iepircēju galvgalī tradicionāli atrodas VSIA "Latvijas Valsts ceļi", Valsts digitālās attīstības aģentūra, lielās slimnīcas. Pēc vairāku gadu klātbūtnes TOP iestāžu sarakstā, 2025. gadā tajā vairs nav AS "Latvijas valsts meži". Valsts institūciju un kapitālsabiedrību uzskaitījums, kas 2025. gadā visvairāk veikušas iepirkumus ar iekļautiem ZPI principiem finansiālā izteiksmē ir apkopots 8. tabulā un pēc iepirkumu skaita 9. tabulā.

8. tabula

"TOP 10" valsts institūcijas un kapitālsabiedrības,
kuras 2025. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc kopējās līgumcēnas)

Valsts institūcijas nosaukums	Kopējā līgumcēna 2025. gadā <i>euro</i> , bez PVN	Institūcija bijusi arī 2024. g. "TOP 10" un kopējā līgumcēna <i>euro</i> , bez PVN
AS "RB Rail"	1 765 049 110	
Valsts SIA "Latvijas Valsts ceļi"	97 023 186	36 302 918
SIA „Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”	72 679 067	
Valsts digitālās attīstības aģentūra	37 733 374	
Sabiedrības integrācijas fonds	21 528 926	
Valsts AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs"	21 001 213	
Valsts SIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca"	12 433 187	9 108 038
Nodrošinājuma valsts aģentūra	11 761 468	8 013 603
Valsts SIA "Latvijas Nacionālā opera un balets"	10 974 516	
Ieslodzījuma vietu pārvalde	8 723 044	

Avots: IUB dati

“TOP 10” valsts institūcijas un kapitālsabiedrības,
kuras 2025. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc iepirkumu skaita)

Valsts institūcijas nosaukums	Iepirkumu skaits 2025. gadā	Institūcija bijusi arī 2024. g. “TOP 10” un iepirkumu skaits
Valsts SIA “Latvijas Valsts ceļi”	40	20
Latvijas Banka	25	24
Valsts AS “Ceļu satiksmes drošības direkcija”	24	15
Rīgas Stradiņa universitāte	20	6
Valsts SIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca”	18	5
Valsts SIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”	12	
Valsts SIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca”	10	
Valsts vides dienests	10	9
SIA „Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”	10	
AS “Latvijas valsts meži”	9	
Valsts AS “Valsts nekustamie īpašumi”	9	
Valsts SIA “Nacionālais rehabilitācijas centrs “Vaivari””	8	
Rīgas Tehniskā universitāte	8	9
Latvijas Universitāte	7	
Valsts policija	7	
Valsts SIA “Nacionālais psihiskās veselības centrs”	7	
Valsts AS “Latvijas gaisa satiksme”	7	
Valsts aizsardzības loģistikas un iepirkumu centrs	7	

Avots: IUB dati

Saskaņā ar IUB sniegto informāciju attiecībā par pašvaldību un pašvaldību institūciju veiktajiem iepirkumiem pašvaldību sektorā lielāko daļu iepirkumu gan pēc skaita, gan līgumcēnām sastāda pārtikas produktu un ēdināšanas pakalpojumu jomas iepirkumi, kā arī būvniecības un infrastruktūras attīstības iepirkumi. Minētā informācija pēc līgumcēnām un iepirkumu skaita ir apkopota 10. un 11. tabulā.

10. tabula

“TOP 10” pašvaldības un pašvaldību institūcijas,
kuras visvairāk 2025. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc līgumcenas)

Pašvaldības iestādes nosaukums/gads	Kopējā līgumcena 2025. gadā <i>euro</i> , bez PVN	Iestāde bijusi arī 2024.g. “TOP 10” un kopējā līgumcena <i>euro</i> , bez PVN
Rīgas valstspilsētas pašvaldības Centrālās administrācijas Iepirkumu pārvalde	136 655 224	62 995 767
Daugavpils valstspilsētas pašvaldība	31 960 352	30 391 667
Ventspils valstspilsētas pašvaldība	27 930 011	
Tukuma novada pašvaldība	25 428 704	
Ropažu novada pašvaldība	22 049 478	
Valmieras novada pašvaldība	20 785 139	43 956 531
Ogres novada pašvaldība	19 304 793	6 641 125
Mārupes novada pašvaldība	17 602 588	
Ādažu novada pašvaldība	16 771 937	
Rīgas valstspilsētas pašvaldības Īpašuma departaments	15 544 150	

Avots: IUB dati

11. tabula

“TOP 10” pašvaldības un pašvaldību institūcijas,
kuras visvairāk 2025. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc iepirkumu skaita)

Pašvaldības iestādes nosaukums/gads	Iepirkumu skaits 2025. gadā	Iestāde bijusi arī 2024. g. “TOP 10” un iepirkumu skaits
Tukuma novada pašvaldība	32	14
Rīgas valstspilsētas pašvaldības Īpašuma departaments	31	
Valmieras novada pašvaldība	30	23
Daugavpils valstspilsētas pašvaldība	25	19
Liepājas valstspilsētas pašvaldība	23	14
Preiļu novada pašvaldība	21	9
Augšdaugavas novada pašvaldības Centrālā pārvalde	19	16
Smiltenes novada pašvaldība	18	19
Aizkraukles novada pašvaldība	17	21
Madonas novada pašvaldība	16	13
Limbažu novada pašvaldība	16	

Avots: IUB dati

2.2. Pārskats par Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Dati par SPSIL ietvaros veiktajiem ZPI ir pieejami kopš 2016. gada. Taču gadījumu skaits ir mazs, tādēļ katra atsevišķa gadījuma raksturlielumi būtiski ietekmē kopējo, statistisko ainu, kas apgrūtina vispārīgu secinājumu izdarīšanu. 2025. gadā SPSIL ietvarā ZPI iepirkumu apjoms finanšu izteiksmē bijis 46 milj. *euro* (8,1%), bet pēc iepirkumu skaita (10,5%). (skatīt 12. tabulu un 11. attēlu).

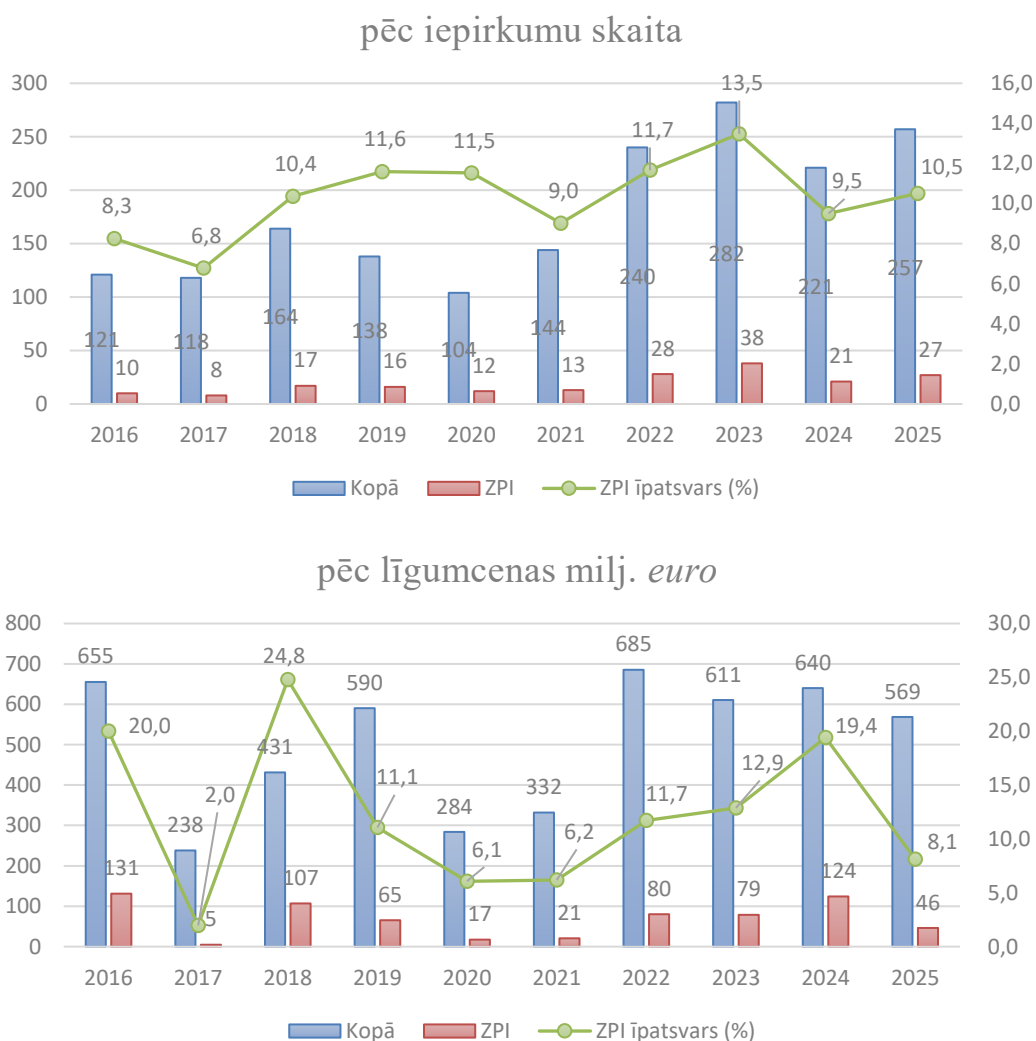
12. tabula

ZPI dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu dinamiku
SPSIL ietvarā 2016. – 2025. gadā

Gads	Iepirkumu skaits			Līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)		
	Kopā	ZPI	ZPI īpatsvars (%)	Kopā	ZPI	ZPI īpatsvars (%)
2016.	121	10	8,3	655	131	20,0
2017.	118	8	6,8	238	5	2,0
2018.	164	17	10,4	431	107	24,8
2019.	138	16	11,6	590	65	11,1
2020.	104	12	11,5	284	17	6,1
2021.	144	13	9,0	332	21	6,2
2022.	240	28	11,7	685	80	11,7
2023.	282	38	13,5	611	79	12,9
2024.	221	21	9,5	640	124	19,4
2025.	257	27	10,5	569	46	8,1

Avots: IUB dati

ZPI dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu dinamiku
SPSIL ietvarā 2016. – 2025. gadā (skaits un %; milj. *euro* un %)

Avots: IUB dati

Apskatot SPSIL ietvaros veikto iepirkumu datus sadalījumā pa iepirkumu veidiem (skatīt 13. tabulu) var secināt, ka rādījumi pa gadiem ir ļoti mainīgi arī izdalīto grupu ietvaros. Mazais statistisko gadījumu skaits kombinācijā ar katra atsevišķā gadījuma lielo finansiālo ietilpību veicina rezultātu augstu svārstīgumu.

13. tabula

SPSIL ietvaros veiktās iegādes pēc iepirkumu veida
2016. – 2025. gadā

Gads	Kopējā līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016.	132,5	353,0	169,8	655,2
2017.	51,6	147,5	39,0	238,1

2018.	181,5	118,8	131,0	431,3
2019.	108,1	420,3	62,0	590,3
2020.	123,5	122,4	38,2	284,0
2021.	124,5	151,5	56,0	331,9
2022.	176,8	467,9	40,7	685,4
2023.	231,8	281,2	97,5	610,5
2024.	214,3	350,4	75,3	640,1
2025.	186,7	239,9	142,0	568,6
Gads	ZPI kopējā līgumcena (milj. euro bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016.	121,9	9,2	0,0	131,1
2017.	0,0	2,8	1,9	4,7
2018.	90,0	16,1	0,8	106,9
2019.	43,9	15,7	5,7	65,3
2020.	0,7	8,1	8,5	17,3
2021.	0,8	18,2	1,5	20,5
2022.	21,4	53,6	5,2	80,2
2023.	31,0	40,7	6,9	78,7
2024.	59,0	63,8	1,4	124,2
2025.	7,1	29,8	9,3	46,2
Gads	ZPI īpatsvars (%)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016.	92,0	2,6	0,0	20,0
2017.	0,0	1,9	4,9	2,0
2018.	49,6	13,5	0,6	24,8
2019.	40,6	3,7	9,2	11,1
2020.	0,6	6,6	22,2	6,1
2021.	0,6	12,0	2,8	6,2
2022.	12,1	11,4	12,9	11,7
2023.	13,4	14,5	7,1	12,9
2024.	27,5	18,2	1,8	19,4
2025.	3,8	12,4	6,5	8,1

Avots: IUB dati

SPSIL ietvarā pēc līgumcenas 2025. gadā ir krasi samazinājušies rādītāji par būvniecības un ar to saistīto pakalpojumu (projektēšana, inženiertehniskās pārbaudes, infrastruktūras iekārtu piegāde) ZPI iepirkumiem, sasniedzot tikai 3,8% (2024. gadā – 27,5%), jeb 7,1 milj. euro no kopējā apjoma 46,2 milj. euro. ZPI īpatsvars preču grupā, lai gan samazinājies finanšu izteiksmē, tomēr procentuāli - 12,4% - saglabājis savu vidējo vērtību. Pakalpojumu grupā pieaudzis gan finanšu apmērs - 9,3 milj. euro, gan īpatsvars 6,5%.

SPSIL ietvarā pēc iepirkumu skaita 2025. gadā, 27 iepirkumi bijuši ar ZPI prasībām (2024. gadā – 21) no kopējiem 257 (2024. gadā – 221), ZPI īpatsvars bijis 10,5% (2024. gadā – 9,5%). Skatīt 11. attēlu.

2.3. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Paralēli PIL un SPSIL noteiktajai kārtībai, valsts un pašvaldību iestādes veic iepirkumus EIS. EIS darbību no 2009. gada 1. jūnija nodrošina VDAA saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 1. aprīļa rīkojumu Nr. 220 “Par Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāta reorganizāciju”. VDAA slēdz vispārīgās vienošanās ar piegādātājiem ar mērķi nodrošināt publisku standartizētu preču un pakalpojumu iepirkuma procedūru rīkošanu un iepirkuma līgumu (vispārīgo vienošanos) slēgšanu par preču un pakalpojumu piegādi EIS e-katalogu apakšsistēmas lietotājiem. Atbilstoši centralizēto iepirkumu procedūru rezultātiem EIS nodrošina piegādātājiem iespēju vienā vai vairākos Latvijas Republikas piegādes reģionos piedāvāt preces EIS reģistrētajiem pircējiem par cenām, kas nepārsniedz attiecīgo centralizēto konkursu piedāvājumos norādīto. EIS paredz arī vairākus mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt arī šaura profila uzņēmumiem iespējas veiksmīgi piedāvāt savas preces un pakalpojumus, piemēram, iespēja EIS piedāvāt preces tikai kādā atsevišķā iepirkuma priekšmeta daļā, vai tikai vienu preci vienā iepirkuma priekšmeta daļā.

Attiecība starp ZPI un kopējo iepirkumu līgumcenu EIS atainota 14. tabulā un 12. attēlā, kas parāda, ka pirkumu apjoms EIS 2025. gadā turpinājis augt, sasniedzot 196 milj. *euro* (2024. gadā – 167 milj. *euro*). ZPI īpatsvars EIS pirkumos 2025. gadā sasniedzis 24,1%.

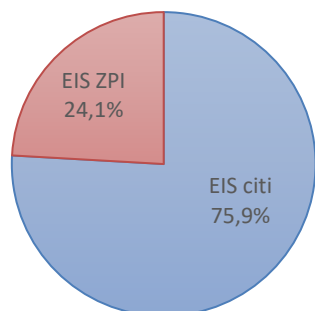
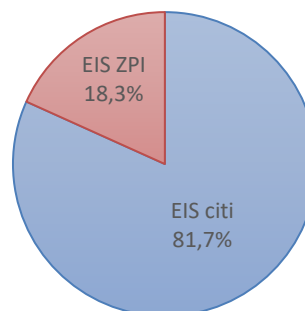
14. tabula

ZPI attiecība pret kopējiem veiktiem pirkumiem EIS
2016. – 2025. gadā

Gads	Kopējā līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)	ZPI līgumcena (milj. <i>euro</i> bez PVN)	ZPI līgumcenas īpatsvars (%)
2016.	53	5	9,2
2017.	57	10	16,9
2018.	77	16	20,9
2019.	98	19	19,6
2020.	106	17	16,5
2021.	132	28	21,1
2022.	135	34	25,2
2023.	157	35	22,3
2024.	167	21	12,7
2025.	196	47	24,1

Avots: VDAA dati

ZPI attiecība pret kopējiem veiktiem pirkumiem EIS 2025. gadā

pēc kopējās līgumcenas
(EUR)pēc darījumu (pirkumu)
skaita

Avots: VDAA dati

Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka prasību kopums EIS zaļajos katalogos iekļautajām precēm ir augstāks, nekā noteiktie vides aizsardzības kritēriji iepirkumos MK noteikumu Nr. 353 ietvaros. Piemēram, saimniecības preču katalogā ir noteiktas prasības higiēnas papīram līdzīgi kā biroja papīram, attiecībā uz ilgtspējīgas apsaimniekošanas sertifikātu izejvielu ieguvē, kas nosaka augstākas prasības nekā MK noteikumu Nr. 353 prasības. Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 15. tabulā un 13. attēlā.

Salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem ZPI preču katalogu īpatsvari kopējā apjomā tradicionāli ir svārstīgi.

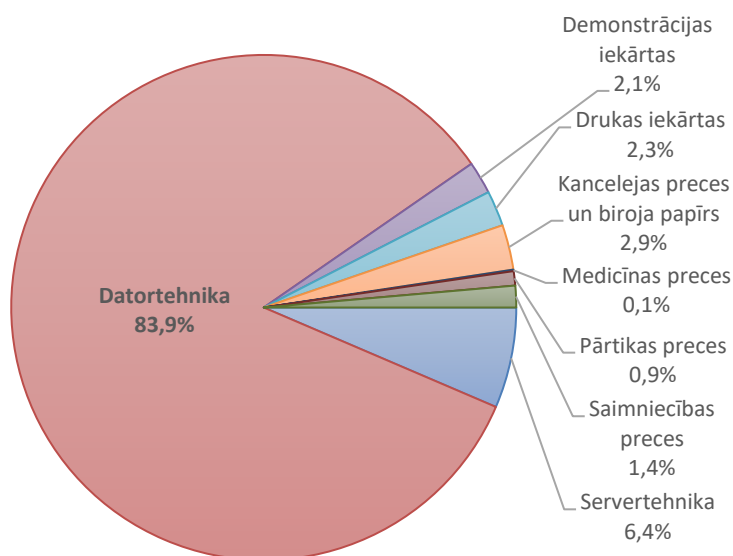
Būtiskākais pieaugums procentuālā izteiksmē ir bijis servertehnikas un datortehniskas preču grupās. Tāpat būtisks pieaugums par 50,4% bijis demonstrācijas iekārtu grupā, lai gan šī grupa nav finansiāli ietilpīga. Preču grupa ar ievērojamāko apjoma kritumu ir medicīnas preces –kritums par 43,5%. Kopējais EIS iegādāto preču un pakalpojumu ar ZPI prasībām apjoms EIS ir vairāk kā dubultojies (2024. gadā – 21,2 milj. *euro*; 2025. gadā – 47,3 milj. *euro*). Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 15. tabulā un 13. attēlā.

ZPI iepirkumu līgumcenas pa preču grupām EIS
2024. un 2025. gados

Preču grupa	ZPI summa (milj. euro bez PVN)		Īpatsvars (%)		Pieaugums (%)
	2024.	2025.	2024.	2025.	2025./2024.
Servertechnika	0,13	3,05	0,6	6,4	2212,4
Datortehnika	16,6	39,7	78,4	83,9	138,6
Demonstrācijas iekārtas	0,66	0,99	3,1	2,1	50,4
Drukas iekārtas	1,07	1,07	5,1	2,3	-0,1
Kancelejas preces un biroja papīrs	1,46	1,36	6,9	2,9	-6,5
Medicīnas preces	0,08	0,05	0,4	0,1	-43,5
Pārtikas preces	0,47	0,43	2,2	0,9	-6,8
Saimniecības preces	0,72	0,66	3,4	1,4	-8,5
KOPĀ	21,2	47,3	100,0	100,0	122,9

Avots: VDAA dati

ZPI iepirkumi EIS 2025. gadā pa preču grupām
(preču grupu īpatsvars % pēc līgumcenas euro)

Avots: VDAA dati

Lai gan EIS ir izveidota un tiek uzturēta ar mērķi nodrošināt vienkāršu un ērtu iespēju pasūtītājiem iegādāties standartizētas preces neveicot publisko iepirkumu procedūras, tomēr pirkumu apjoms EIS ir nemainīgi zems un 2025. gadā saglabājies iepriekšējo gadu vidējā līmenī 3,2% (skatīt 2. tabulu un 2. attēlu). Jāatzīmē, ka EIS nevar iegādāties būvdarbus, projektēšanas darbus un citus pakalpojumus (izņemot atsevišķus programmēšanas darbus), jo EIS tiek

nodrošinātas Ministru kabineta 2022. gada 20. decembra noteikumu Nr. 816 “Publisko elektronisko iepirkumu noteikumi” 1. pielikumā noteiktās preču un pakalpojumu grupas. EIS tiek piedāvāta arī kā platforma citām centralizētu iepirkumu institūcijām e-katalogu izvietojšanai, ko izmanto, piemēram, Nacionālais veselības dienests, Tieslietu ministrija, Izglītības ministrija un Valsts aizsardzības loģistikas un iepirkuma centrs. Tomēr arī standartizēto preču segmentā, kur EIS katalogi nodrošina plašu preču klāstu, pasūtītāji bieži izvēlas paši veikt publiskās iepirkumu procedūras. Šīs rīcības iemeslu izpēte ir ārpus šā ziņojuma uzdevuma tvēruma.

3. Kopsavilkums

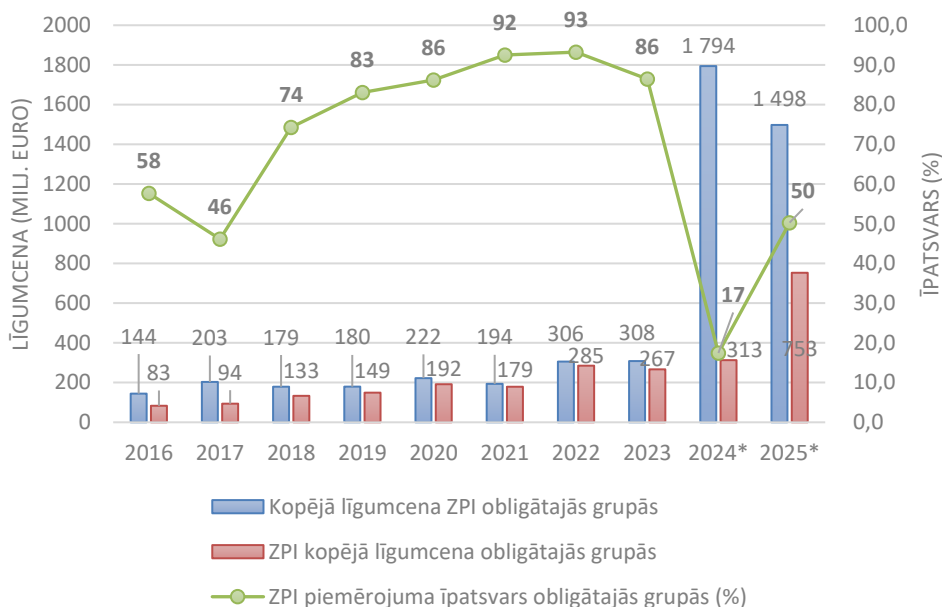
ZPI īpatsvars kopējā iepirkumu apjomā 2025. gadā pieaudzis līdz 15,1%, kas ir pirmais kāpums pēdējo trīs gadu laikā (2022. gadā – 29,9%, 2023. gadā 15,0%; 2024. gadā – 9,6%). Galvenokārt tas saistīts ar ZPI īpatsvara pieaugumu PIL regulētajos iepirkumos (2022. gads – 33,1%, 2023. gads – 15,7%, 2024. gads – 8,7%; 2025. gads – 17,3%), kas ir finansiāli ietilpīgākais iepirkumu sektors, ar lielāko ietekmi kopējā rezultatīvajā rādītājā. 2023. gadā IUB atteicās no manuālas iepirkumu paziņojumu satura pārbaudes, ar kuru palīdzību tika atpazīti un novērsti gan gadījumi, kad ZPI pazīme iepirkumam atzīmēta nepamatoti, gan gadījumi, kad ZPI pazīme nav norādīta, kur tā pēc būtības ir izpildīta. Šobrīd dati veidojas no pasūtītāju labticīgi norādītās informācijas IUB publikāciju vadības sistēmā.

SPSIL ietvarā veiktie ZPI iepirkumi 2025. gadā ir 8,1% (2024. gadā – 19,4%). ADJIL ietvarā ZPI nav paredzēts, taču ikgadēji pieaugot iepirkumu apjomam, ko veic aizsardzības un drošības jomas vajadzībām (2023. gadā – 163,7 milj. *euro*, 2024. gadā – 254,2 milj. *euro*; 2025. gadā – 462,4 milj. *euro*), un ko ieskaita kopējos valsts izdevumos par iepirkumiem, ADJIL iepirkumi pasliktina arī kopējos ZPI statistikas rādītājus.

MK noteikumu Nr. 353 1. pielikuma – “ZPI obligātajās” - grupās vidējais ZPI īpatsvars 2025. gadā bijis 50,3% (2024. gadā – 17,4%). MK noteikumu Nr. 353 2. pielikuma – “ZPI brīvprātīgi piemērojamās” - grupās vidējais ZPI īpatsvars 2025. gadā bija 6,5% (2023. gadā – 28,6%; 2024. gadā – 1,3%).

Ilustrācijai 14. attēlā ir parādītas ZPI īpatsvara izmaiņu tendences tajās preču un pakalpojumu grupās, kurās MK noteikumos Nr. 353 noteikts, ka ZPI ir obligāti pielietojams.

ZPI īpatsvars MK noteikumu Nr. 353 grupās, kur ZPI piemērojams obligāti
(MK noteikumu Nr. 353 1. pielikums) 2016. – 2025. gadā
(pēc līgumcenas)

*Ar MK noteikumu Nr. 353 grozījumiem, kas stājās spēkā 01.08.2023., ZPI regulējums būvdarbu un transporta iepirkumiem noteikts kā obligāts

Avots: IUB dati

Jāņem vērā, ka ar 2023. gada 1. augustu obligāti lietojamas kļuva prasības vieglajam autotransportam, bet ar 2024. gada 1. janvāri kļuva obligāti piemērojamas ZPI prasības būvdarbiem. Tā kā būvniecības un transporta iepirkumu apjoms tradicionāli ir starp lielākajām iepirkumu grupām, tad šādu grupu pārvietošana no brīvprātīgā piemērojuma grupām uz obligāti piemērojamām grupām, būtiski maina statistikas datu attēlojumu.

Lai gan teorētiski obligāti piemērojamās ZPI prasības būtu jāpiemēro 100% gadījumu, tomēr ne vienmēr tās vēl aizvien tiek ievērotas. Kopš MK noteikumu Nr. 353 pieņemšanas 2017. gadā, līdz 2022. gadam bija vērojama pakāpeniska izaugsme. Ņemot vērā, ka gan 2020. gada septembrī, gan 2023. gada 1. augustā tika pieņemti grozījumi MK noteikumos Nr. 353., tos padarot stingrākus un konkrētākus, statistisko rādītāju samazinājums ir saprotams. Pasūtītāji pierod un iemācās lietot ZPI prasības, ko veicina arī VARAM un sadarbības organizāciju veiktie informēšanas un izglītošanas pasākumi.

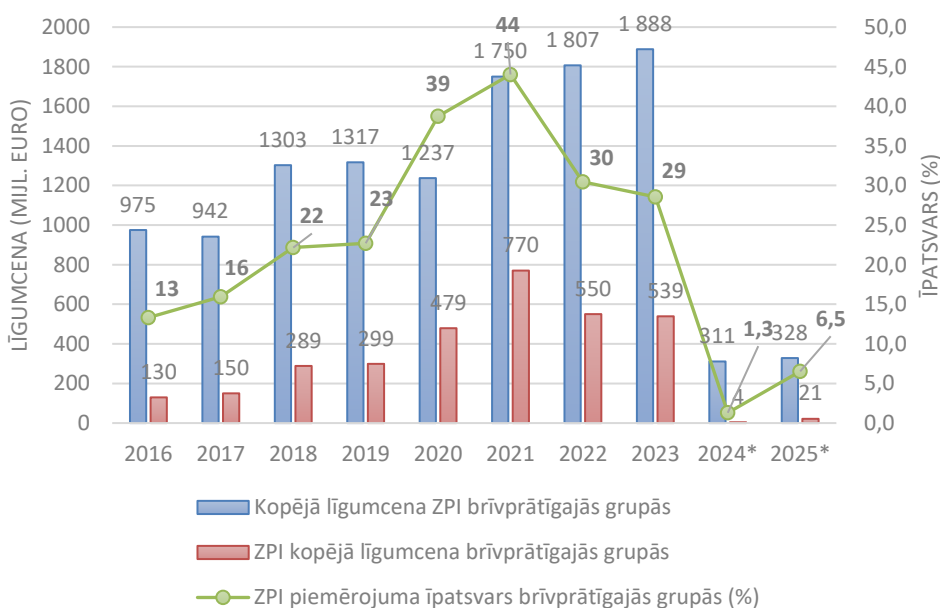
2023. gada 1. augustā stājās spēkā MK noteikumu Nr. 353 grozījumi, kas mainīja prasības piecās obligātajās grupās, kur būtiskākie grozījumi bija obligātu ZPI prasību noteikšana divām jaunām grupām: trešās grupas ēku būvniecība un vieglais pasažieru un komerctransporta. Auto iepirkumiem jaunais regulējums stājās spēkā 2023. gada 1. augustā, bet būvniecībai 2024. gada 1. janvārī (ar atliktu spēkā stāšanās termiņu Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības

mehānisma plāna investīciju projektiem – 2024. gada 1. maijs). Minētās grupas ir ar lielu finansiālo ietilpību un to pārcelšana no brīvprātīga pielietojuma uz obligātu, sagaidāmi atstāja ietekmi uz nākamo gadu statistiskajiem rādītājiem.

Kopš 2017. gada, kad stājās spēkā MK noteikumu Nr. 353, bija lēns, bet nepārtraukts ZPI pieaugums brīvprātīgi piemērojamās grupās, sasniedzot augstāko vērtību 2021. gadā – 44%. Kopš 2022. gada ZPI pielietojums brīvprātīgi piemērojamās grupās samazinājies, noslīdot līdz vēsturiski zemākajam līmenim – 1,3% 2024. gadā (skatīt 15. attēlu). Tāpat, ZPI brīvprātīgi piemērojamās grupās vides prasību piemērošana aizvien ir kūtra, ko nereti nosaka citi ārējie apstākļi, nevis pasūtītāja tieša vēlme rīkoties “zaļi”. Piemēram, apgaismojuma un elektropreču jomās preču ražošanas standarti un Eiropas Savienības tirgus regulējums nosaka augstas vispārējās vides prasības un legāla videi nedraudzīgu preču aprīte nav iespējama. Auto transporta iepirkumos videi draudzīgu transporta līdzekļu iegādi vairāk veicināja patērētāju vērtību maiņa un saimnieciskā izdevīguma faktori, kā iepirkuma regulējuma nosacījumi. Atsevišķos gadījumos, piemēram kokapstrāde, “zaļā” komponente ir konkurētspējas elements, jo “zaļā” sertifikāta esamība būtiski palielina produkta konkurētspēju. Tādos gadījumos valsts un pašvaldību uzņēmumi ZPI izmanto pamatojoties uz biznesa apsvērumiem, neatkarīgi no MK noteikumu Nr. 353 prasībām. Turpretī, lielākajā daļā brīvprātīgi piemērojamās ZPI grupās ZPI prasībām atbilstoši veikto iepirkumu apjoms ir zems un izteikti svārstīgs no gada uz gadu (skatīt 6. tabulu).

15. attēls

ZPI īpatsvars MK noteikumu Nr. 353 grupās, kur ZPI piemērojams brīvprātīgi (MK noteikumu Nr. 353 2. pielikums) 2016. – 2025. gadā (pēc līgumcenas)

*Ar MK noteikumu Nr. 353 grozījumiem, kas stājās spēkā 01.08.2023., ZPI regulējums būvdarbu un transporta iepirkumiem noteikts kā obligāts

Avots: IUB dati

2022. gadā tika sasniegts “Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015. - 2017. gadam” nospraustais mērķis - sasniegt ZPI īpatsvaru kopējā publisko iepirkumu apjomā ir vismaz 30% (skatīt 16. tabulu), diemžēl 2023. gadā piedzīvots dramatisks samazinājums līdz 15%, kas turpinājies arī 2024. gadā noslīdot līdz 9,6%, pozitīvu izaugsmes dinamiku atgūstot tikai 2025. gadā un sasniedzot 15,1% līmeni.

Šajā ziņojumā tiek turpināta ziņojumā par 2019. gadu aizsāktā pieeja, nodalot MK noteikumu Nr. 353 “obligātās” grupas un “brīvprātīgās” grupas, jo vidējais ZPI īpatsvara rādītājs nepietiekami korekti raksturo situāciju.

MK noteikumu Nr. 353 brīvprātīgi piemērojamās grupās ZPI īpatsvara apmērs nav primārs mērķis, lai gan ir vērtīgs blakus rādītājs. Arī turpmāk šajās grupās ieteicams veikt ZPI prasību aprobāciju, ar mērķi šīs grupas turpmāk iekļaut obligātajās grupās. Šāds pārejas mehānisms dotu iespēju tirgus dalībniekiem savlaicīgi sagatavoties gaidāmajām pārmaiņām, bet pasūtītājiem iemācīties lietot jaunās prasības.

Lai gan ziņojuma izklāsts parāda, ka ZPI īpatsvars kopējā iepirkumu apjomā (*kopējais-kopējais*: 2025. gadā 15,1%) ir zems, tieši šis rādītājs tiek lietots vispārējos, starpvalstu salīdzinājumos. ZPI īpatsvars kopējā iepirkumu apjomā ir primārs, reprezentatīvs rādītājs, kam jāpievērš adekvāta uzmanība. Kopējā ZPI īpatsvara dinamika pēc iepirkumu skaita un pēc līgumcenas atainota 16. tabulā, kur salīdzinājumam pievienoti arī dati par ZPI īpatsvaru MK noteikumu Nr. 353 ietvarā, obligātajās grupās, brīvprātīgi piemērojamās grupās.

ZPI īpatsvara dinamika 2016. – 2025. gadā

Pēc līgumcenas	Gads / ZPI īpatsvars (%)									
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ZPI kopējā iepirkumu apjomā	14,3	11,0	19,1	16,3	27,0	26,7	29,9	15,0	9,6	15,1
ZPI <u>visās</u> MK noteikumu Nr. 353 grupās kopā	19,0	21,3	28,5	30,0	46,0	48,8	39,5	36,7	15,1	42,4
ZPI <u>obligātajās</u> MK noteikumu Nr. 353 grupās	57,6	46,1	74,3	83,1	86,2	92,5	93,2	86,5	17,4	50,3
ZPI <u>brīvprātīgi</u> piemērojamās MK noteikumu Nr. 353 grupās	13,3	15,9	22,2	22,7	38,7	44,0	30,5	28,6	1,3	6,5

Pēc iepirkumu skaita	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ZPI kopējā iepirkumu apjomā	5,9	9,0	11,4	13,2	15,4	14,4	14,7	11,9	6,1	9,5
ZPI <u>visās</u> MK noteikumu Nr. 353 grupās kopā	12,8	14,4	18,8	24,1	27,4	26,5	30,6	24,8	11,8	20,0
ZPI <u>obligātajās</u> MK noteikumu Nr. 353 grupās	21,2	33,2	51,2	61,1	62,8	66,2	70,7	59,2	15,5	24,8
ZPI <u>brīvprātīgi</u> piemērojamās MK noteikumu Nr. 353 grupās	10,6	9,5	12,1	15,0	19,3	18,1	19,4	15,9	2,4	6,9

Avots: IUB dati

VARAM ir izvērtējis arī veikto ZPI regulēto preču un pakalpojumu grupu iepirkumu skaita izmaiņas, kas lēni pieauga, līdz 2020. gadam. Tomēr no 2021. gada līdz 2024. gadam rādītājs samazinājies, un tikai 2025. gadā atguvis pozitīvu dinamiku sasniedzot 9,5%.

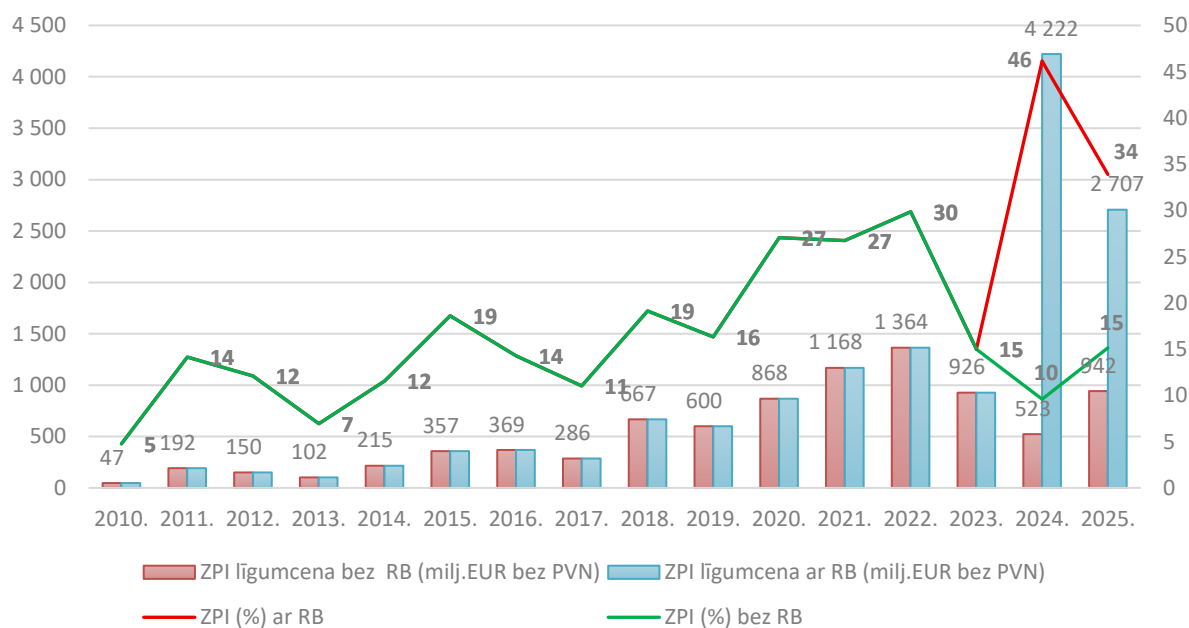
Kā norādīts ziņojuma ievadā – pēc IUB sniegtiem datiem, kopējais būvdarbu iepirkumu apjoms finanšu izteiksmē 2025. gadā bijis 2,7 miljardi euro (2 718 676 992 euro). Taču, 1,765 miljardi euro (1 765 049 110 euro) no tiem ir AS “RB Rail” veiktais, ar dzelzceļa līnijas Rail Baltica celtniecību saistīts iepirkums. Ņemot vērā gan šī iepirkuma vienreizējo, unikālo dabu, gan lielo finansiālo ietilpību, kas radītu būtisku ietekmi uz kopējo iepirkumu datu analītiku, šī summa tika izslēgta no ziņojumā analizēto datu apjoma. Visi būvdarbu iepirkumu datu atspoguļojumi turpmāk ziņojumā norādīti bez iepirkuma, kas saistīts ar dzelzceļa līnijas Rail Baltica celtniecību.

Tomēr ilustratīvos nolūkos ziņojuma nobeigumā tiek iekļauts datu attēlojums ar 2024. gadā (3 698 833 520 euro) un 2025. gadā (1 765 049 110 euro) veiktajiem iepirkumiem, kuri saistīti ar Rail Baltica būvniecību (skatīt 16. attēlu). Jāuzsver, ka visi ar Rail Baltica būvniecību saistītie iepirkumi ir norādīti kā iepirkumi, kas veikti ievērojot vides aizsardzības pasākumus un

publikāciju vadības sistēmā attiecīgi atzīmēti kā ZPI iepirkumi. Līdz ar to, pievienojot ar Rail Baltica saistītos iepirkumus kopējam iepirkumu apjomam būtiski tiek uzlaboti ZPI statistiskie rādītāji. Attiecīgi ZPI īpatsvars kopējā apjomā finanšu izteiksmē sasniedz 46,1% (9,6% bez RB) 2024. gadā, un 33,9% (15,1% bez BR) 2025. gadā.

16. attēls

ZPI līgumcena (milj. euro un %) ar un bez Rail Baltica iepirkumiem

Avots: IUB dati

Pastāvīgi pieaugoša interese un apmeklējums VARAM rīkotajās, ikgadējās ZPI konferencēs, kas kopš 2020. gada tiek organizētas tiešsaistes režīmā, un pieaugošais konsultāciju pieprasījums uz informatīvo e-pastu zpi@varam.gov.lv liecina par sabiedrības pieaugošo interesi par ZPI jautājumiem.

Dinamiskā tirgus vide un straujā tehnoloģiju attīstība pieprasa nemitīgu tirgus monitoringu un regulāru normatīvo aktu aktualizēšanu. 2024. gadā uzsākts gatavot MK noteikumu Nr.353 grozījumus. Sagatavoti grozījumi auto iepirkumiem, kas divas reizes bez rezultāta virzīti starpinstitucionālai saskaņošanai Tiesību aktu portālā. Eiropas Zaļais kurss un vispārējais ietekmes uz vidi regulējums kļūst aizvien “horizontālāks”. Vides prasību nacionālais regulējums, tai skaitā zaļā publiskā iepirkuma regulējums, vairs nav vienas ministrijas iniciatīvas jautājums. ZPI vai zaļajai komponentei plašākā izpratnē jāklūst par klātesošu dimensiju visās nozarēs, ne vien VARAM pārraudzītajā sektorā.

Šī informatīvā ziņojuma sagatavošanu nosaka MK noteikumi Nr. 353, kas uzdod VARAM sadarbībā ar IUB, VDAA, nozaru ministrijām un Centrālo

statistikas pārvaldi nodrošināt zaļā iepirkuma īstenošanas gadskārtēju novērtējumu. Līdz šim ziņojuma sagatavošanai nepieciešamos datus turētāji (IUB un VDAA) īpaši atlasīja no datu bāzēm pēc VARAM pieprasījuma. No 2023. gada 25. oktobra IUB ir ieviesis elektroniskās veidlapas un iepirkumu datu tiešsaistes vizualizācijas rīkus: <https://info.iub.gov.lv/visual>, kur jebkurš interesents var tiešsaistē atlasīt interesējošos iepirkumu datus, ja vien to ievadīšanu paredz vienotās Eiropas Savienības iepirkumu publikāciju veidlapas. Dati iepirkumu datu bāzēs tiek nepārtraukti papildināti un precizēti, līdz ar to tiešsaistes sistēmā pieejama jaunākā un aktuālākā informācija. Ņemot vērā, ka šī ziņojuma sagatavošanai izmantotie dati ir atlasīti no IUB un VDAA datu bāzēm 2026. gada februārī, iespējama ziņojumā ietverto datu atšķirība no tiešsaistes sistēmā pieejamajiem aktuālajiem datiem. Šādā gadījumā par precīzākiem atzīstami jaunākie, sistēmā <https://info.iub.gov.lv/visual> pieejamie dati. Specifiskos gadījumos dati, kas ir IUB vizualizācijas rīkā, nav tiešā veidā salīdzināmi ar tiem, kas šajā ziņojumā, jo izmantota cita metodoloģija. Piemēram, aprēķinot skaitus zaļajām grupām, ziņojumā skaitīts iepirkumu skaits, bet datu vizualizācijas rīkā – iepirkumu daļu skaits. Tomēr vispārējās tendences un sakarības saglabājas, ziņojums sniedz ticamu pārskatu par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē 2025. gadā.

Tāpat, IUB nodrošina plašu atvērto datu datubāzi, kur iespējams atlasīt gan vispārēju, gan specifisku informāciju par veiktajiem iepirkumiem: <https://www.iub.gov.lv/lv/atvertie-dati>. Ņemot vērā iepirkumu datu un to tiešsaistes analītikas rīku attīstību un publisko pieejamību būtu jāpārvērtē šāda ziņojuma turpmākas, ikgadējas gatavošanas lietderība.

2025. gada augustā valdība ir atbalstījusi publisko iepirkumu Finanšu ministrijas vadītās darba grupas izstrādāto strukturālo reformu publisko iepirkumu sistēmas efektīvizēšanai. Informatīvais ziņojums “Par darba grupas publiskā iepirkuma efektivitātes palielināšanai rezultātu un priekšlikumiem tālākai publisko iepirkumu sistēmas attīstībai” pieejams tīmekļvietnē <https://www.fm.gov.lv/lv/darba-grupa-publiska-iepirkuma-efektivitates-palielinasanai>. Reformas mērķis ir veicināt valsts budžeta līdzekļu ieguldījuma maksimālu vērtību, vienlaikus paaugstinot konkurenci iepirkumos, mazinot birokrātiju, veicinot procesu caurspīdīgumu un efektivitāti. Diemžēl, minētās reformas ietvaros paredzēts atcelt MK noteikumus Nr. 353, tādējādi likvidējot nacionālā līmeņa ZPI regulējumu Latvijā. Pamatojoties uz valdības atbalstīto reformu, Saeimā ir iesniegts Publisko iepirkumu likuma grozījumu projekts, kas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi Saeimā ir izskatīts divos lasījumos.

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs

R. Čudars